

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2020/90

Karar sayısı : 2023/88

Karar Tarihi: 4/5/2023

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Düzce 2. İş Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 22/4/1926 tarihli ve 818 mülga sayılı Borçlar Kanunu'nun;

A. 26., 125. ve 128. maddelerinin,

B. 332. maddesine 29/6/1956 tarihli ve 6763 sayılı Kanun'un 41. maddesiyle eklenen ikinci fıkranın,

Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Maruz kaldığı iş kazası sonucu sürekli iş göremez duruma gelen sigortalıya bağlanan gelir ile yapılan ödemelerin davalı işverenenden kusur oranına göre rücuen tahsili talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırın olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu;

1. 26. maddesi şöyledir:

“4- İhmal yüzünden hata

Madde 26- Akdın hükmünden kurtulmak için hata ettiğini iddia eden taraf, eğer hata kendi kusurundan ileri gelmiş ise, mukavelenin bu suretle feshinden mütevellit zararı tazmine mecburdur. Fakat diğer taraf hataya vakıf olmuş veya vakıf olması muktazi bulunmuş olduğu takdirde, tazminat lazım gelmez.

Eğer hakkaniyet icabederse hakim, mutazarrır olan tarafın lehinde daha fazla tazminat hükmedebilir.”

2. 125. maddesi şöyledir:

“1- On senelik müruru zaman

Madde 125- Bu kanunda başka suretle hüküm mevcut olmadığı takdirde, her dava on senelik müruru zamana tabidir.”

3. 128. maddesi şöyledir:

“a) Umumiyet itibarıyla

Madde 128- Müruru zaman alacağın muaccel olduğu zamandan başlar, alacağın muacceliyeti bir ihbar vukuuna tabi ise müruru zaman bu haberin verilebileceği günden itibaren cereyan eder.”

4. Kuralın da yer aldığı 332. maddesi şöyledir:

“4- Tedbirler ve mesai mahalleri

Madde 332- İş sahibi, akdin hususi halleri ve işin mahiyeti noktasından hakkaniyet dairesinden kendisinden istenilebileceği derecede çalışmak dolayısıyla maruz kaldığı tehlikelere karşı icabeden tedbirleri ittihaza ve münasip ve sıhhi çalışma mahalleri ile, işçi birlikte ikamet etmekte ise sıhhi yatacak bir yer tedarikine mecburdur.

(Ek : 29/6/1956 - 6763/41 md.) İş sahibinin yukarıki fıkra hükmüne aykırı hareketi neticesinde işçinin ölmesi halinde onun yardımından mahrum kalanların bu yüzden uğradıkları zararlara karşı istiyebilecekleri tazminat dahi akde aykırı hareketten doğan tazminat davaları hakkındaki hükümlere tabi olur.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ ve Basri BAĞCI'nın katılmalarıyla 10/12/2020 günü yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve sınırlama sorunları görülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikteki kurallardır.

3. Başvuru kararında 818 sayılı mülga Kanun'un 26. maddesinin de iptali talep edilmiştir. Anılan madde hata nedeniyle sözleşmeden dönülmesi hâlinde sözleşmeden dönen tarafın tazminat yükümlülüğünü düzenlemektedir. Bakılmakta olan dava ise hata nedeniyle sözleşmeden dönülmesi durumunu konu edinmeyip maruz kaldığı iş kazası sonucu sürekli iş göremez duruma gelen sigortalıya bağlanan gelir ile yapılan ödemelerin davalı işverenden kusur oranına göre rücuen tahsili talebine ilişkindir. Bu itibarla Kanun'un itiraz konusu 26. maddesinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

4. Öte yandan Kanun'un itiraz konusu genel zaman aşımını düzenleyen ve zamanaşımının başlangıç tarihini belirleyen 125. ve 128. maddeleri ile işveren aleyhine açılacak tazminat davasında zamanaşımına ilişkin bu hükümlerin uygulanacağını öngören

332. maddesinin ikinci fıkrasının hizmet akdi ile çalışanların uğradığı tüm zararların tazmini bakımından geçerli ortak kural niteliği taşıdığı, bakılmakta olan davanın konusunun iş kazası nedeniyle işçiye ödenen tazminatın rücuen işverenenden tahsili olduğu gözetildiğinde itiraz konusu kurallara ilişkin esas incelemenin "17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun mülga 26. maddesi" yönünden yapılması gerekmektedir.

5. Açıklanan nedenlerle 22/4/1926 tarihli ve mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun;

A. 26. maddesinin itiraz başvurusunda bulunan mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu maddeye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. 125. ve 128. maddeleri ile 332. maddesine 29/6/1956 tarihli ve 6763 sayılı Kanun'un 41. maddesiyle eklenen ikinci fıkranın esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun mülga 26. maddesi yönünden yapılmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

6. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Alparslan KOÇAK tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayarılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Uygulanacak Kural Sorunu

7. 818 sayılı mülga Kanun'un 332. maddesinin itiraz konusu ikinci fıkrasında iş sahibinin anılan maddenin birinci fıkrası hükmüne aykırı hareket etmesi neticesinde işçinin ölmesi hâlinde onun yardımından mahrum kalanların bu yüzden uğradıkları zararlara karşı isteyebilecekleri tazminatın sözleşmeye aykırılıktan doğan tazminat davaları hakkındaki hükümlere tabi olduğu hükme bağlanmıştır.

8. Bakılmakta olan davanın konusu ise işçinin ölmesi hâline ilişkin olmayıp sürekli iş göremez duruma düşmesi nedeniyle rücuen tazminat talebidir. Bu itibarla söz konusu maddenin itiraz konusu ikinci fıkrasının bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

9. Açıklanan nedenle 818 sayılı mülga Kanun'un 332. maddesinin ikinci fıkrasına ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

B. İtirazın Gerekeşi

10. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kurallarda zaman aşımı süresinin ne zaman başlayacağıının ve üst sınırının belirtilmediği, makul ve belirlenebilir bir zaman aşımı süresinin öngörülmediği, bu nedenle kişilerin sürekli olarak dava tehdidi altında bırakıldıkları belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Genel Açıklama

11. Kanun tarafından belirlenen sürenin geçirilmesi hâlinde dava ve takip hakkının kaybedilmesine zamanaşımı adı verilmektedir. Zamanaşımı, kanunlarda belirtilen süre içinde hakkını talep etmeyen alacaklının dava açmak suretiyle alacağını elde etme imkânını kaybetmesidir. Kazandırıcı zamanaşımı mülkiyet hakkında değişiklik oluştururken düşürücü zamanaşımı, hukuki güvenliği sağlamak amacıyla öngörülen genel düzenlemelerden biridir.

12. Zamanaşımının gerçekleşmesiyle birlikte alacak hakları, kendiliğinden sona ermemekte, eksik borç hâline dönüşmekte; sadece borçluya bir defa hakkı vermektedir. Bu durumda borçlu, borcu ifa ederse bu geçerli bir ifa olmakla birlikte borçlunun borcunu ifa etmeme imkânı bulunmaktadır. Bir başka deyişle zamanaşımına uğramış bir borcun ifası alacaklı için sebepsiz zenginleşme teşkil etmeyeceği gibi bir bağışlama da kabul edilmez ve zamanaşımına uğramış bir borcu ifa eden borçlu alacaklıya istirdat davası açamaz.

Ç. Anlam ve Kapsam

13. 818 sayılı mülga Kanun'un itiraz konusu 125. maddesinde anılan Kanun'da aksine hüküm bulunmadıkça her davanın on yıllık zamanaşımına tabi olduğu öngörülmüştür.

14. Yerleşik yargı içtihatlarında 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "*Genel nitelikli hükümler*" başlıklı 5. maddesinin "*Bu Kanun ve Borçlar Kanununun genel nitelikli hükümleri, uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerinde uygulanır.*" şeklindeki hükmü gözetilerek itiraz konusu kuralda yer alan "*Bu kanunda...*" ve "*...her dava...*" ibareleri *özel hukuka ilişkin tüm kanunlarda ve her alacak hakkı* şeklinde geniş yorumlanmakta ve uygulanmaktadır. Bir başka deyişle Kanun'un 125. maddesinde düzenlenen on yıllık zamanaşımı süresi sadece 818 sayılı mülga Kanun'dan kaynaklanan alacak hakları için değil, özel hukuka ilişkin diğer kanunlardan doğan ve hakkında özel düzenleme bulunmayan tüm alacak hakları için de geçerlidir.

15. 506 sayılı Kanun'da iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle sigortalılara bağlanan gelirler ile yapılan harcama ve ödemelerden kaynaklanan rücu davalarıyla ilgili herhangi bir zamanaşımı süresi öngörülmemiştir.

16. İşçinin işveren karşısında zayıf olması, ekonomik ve sosyal açıdan işverene bağımlı olması ve işçi ile işveren arasındaki hizmet sözleşmesindeki kişisellik unsuru nedeniyle işverene işçiyi gözetme borcu yüklenmiştir. Bu bağlamda işverene işyerinde iş sağlığı ve güvenliğini sağlamak için gerekli her türlü önlemi alma, araç ve gereçleri noksansız bulundurma yükümlülüğü getirilmiştir. İşçinin uğradığı zararın ilke olarak sosyal sigorta tarafından karşılanması amaçlanmasına rağmen işçinin uğradığı zararın tümünün sosyal sigorta tarafından karşılanamaması nedeniyle işverenin de sorumluluğu kabul edilmiştir. Bu bağlamda 506 sayılı Kanun'un 26. maddesiyle gerek işverenin gerekse üçüncü kişilerin söz konusu zararlardan Sosyal Sigortalar Kurumuna (Sosyal Güvenlik Kurumu) karşı kusur sorumlulukları ayrıca düzenlenmiştir. İş güvenliği önlemlerini almayan işveren, hizmet akdinden doğan işçiyi gözetme borcunu yerine getirmemiş olacağından sözleşmeye de aykırı davranmış sayılmaktadır. Dolayısıyla söz konusu rücu davalarında haksız fiillere ilişkin

zamanaşımı süresi değil 818 sayılı mülga Kanun'un 125. maddesinde belirlenen on yıllık zamanaşımı süresi uygulanmaktadır.

17. Anılan mülga Kanun'un itiraz konusu 128. maddesinde de zamanaşımı süresinin alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren başlayacağı öngörülmüştür. Muacceliyet tarihi alacaklının hakkını hukukten korunabilir şekilde arayabileceği tarihi ifade etmektedir. Bu nedenle zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması için alacaklının kural olarak alacağını bilmesi veya bilmek zorunda olması gerekli değildir. Muacceliyetin bir ihbar şartına bağlı olduğu hâllerde zamanaşımı süresi, ihbarın yapılıp alacağın muaccel olduğu tarihte değil, muacceliyet ihbarının yapılabileceği tarihte başlayacaktır.

18. Sosyal Güvenlik Kurumunun (SGK) sigortalıya ya da hak sahibine iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle sosyal sigorta yardımlarında bulunabilmesi için iş kazası ya da meslek hastalığından haberdar olması gerekir. Bu nedenle 506 sayılı Kanun'un mülga 27. maddesinde iş kazasının mülga 28. maddesinde ise meslek hastalığının SGK'ya bildirilmesi şeklindeki işverenin yükümlülüğü ile aksine davranışların yaptırımını düzenlenmiştir.

19. İtiraz konusu kurallar 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun mülga 26. maddesi yönünden incelenmiştir.

D. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

20. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

21. Anayasa'nın 35. maddesinde "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir./ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.*" denilmektedir. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2018/106, K.2019/80, 16/10/2019, § 14).

22. Bu bağlamda mülkiyet hakkı, maddi varlığı bulunan taşınır ve taşınmaz mal varlığını kapsadığı gibi maddi bir varlığı bulunmayan hak ve alacakları da içermektedir. İşverenin rücuca SGK'ya ödemekle yükümlü tutulduğu tazminatın malvarlığı değerlerinden olduğu ve işveren yönünden mülk teşkil ettiği açıktır.

23. Anayasa'nın 5. maddesi insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamayı devletin temel amaç ve görevleri arasında saymıştır. Devlet, kişilerin mülkiyet hakkından tam anlamıyla yararlanabilmeleri ve etkili bir şekilde mülkiyet hakkının korunması amacıyla yasal, idari, mali, yargısal ve diğer önlemleri almak zorundadır.

24. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin bu hakka müdahaleden kaçınmasıyla sağlanamaz. Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyumsuzluklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (AYM, E.2019/11, K.2019/86, 14/11/2019, § 13; Eyyüp Boymukara, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, § 5)

39-41; *Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi*, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 44).

25. Devlet özel borç ilişkilerinde koruyucu önlemler alırken gerek alacaklının gerekse de borçlu ve ilgili üçüncü kişilerin hak ve menfaatlerini gözetmek, kişilerin mülkiyet haklarının korunması için gerekli tedbirleri almak durumundadır. Buna göre bir yandan alacaklının mülkiyet hakkı kapsamında bulunan alacağına kavuşması için etkin bir dava ve icra yolunun oluşturulması, öte yandan da dava ve icradan etkilenen borçlu ve ilgili diğer kişilere, mülkiyet haklarına yapılan müdahalelerin keyfi veya hukuka aykırı olduğunu ileri sürebilmeleri için etkin biçimde itiraz edebilme imkânının tanınması gerekmektedir (AYM, E.2019/11, K.2019/86, 14/11/2019, § 15; *Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti.* [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, § 72; *Nihal Soydan*, B. No: 2015/3112, 23/1/2019, § 35).

26. Alacağın süresinde ödenmemesi nedeniyle açılan dava veya başlatılan icra takiplerinde alacaklı ve borçlunun mülkiyet hakları çatışmaktadır. Bu nedenle dava ve icra takip süreçlerinin alacaklı ve borçlu tarafın menfaatlerini dengeleyecek yolları öngörmesi gerekmektedir. Bununla birlikte kanun koyucunun öngördüğü düzenlemelerin menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine ölçüsüzlüğe neden olması mülkiyet hakkı yönünden pozitif yükümlülüklerle de bağdaşmayabilir. Bu bağlamda her iki tarafın menfaatlerinin mümkün olduğunca dengelenmesi ve sürecin taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir netice doğuracak şekilde sonuçlandırılmaması gerekir. Menfaat dengesinin adil bir şekilde kurulup kurulmadığının değerlendirilmesinde ise taraflara tanınan tüm imkânların gözönünde bulundurulması zorunludur.

27. İtiraz konusu kurallarla alacaklar için genel zamanaşımı süresi ile zamanaşımı süresinin hangi tarihte ve ne suretle başlayacağı düzenlenmiştir. Uzun yıllar öncesine dayanan bir borcun ödendiğinin ya da sona erdiğinin ispat edilmesi, ödeme ya da borcun sona ermesine ilişkin hukuki işlemlere ait belgelerin saklanması ve eski olguların mahkemelerde değerlendirilmesindeki güçlükler gözetilerek alacak hakkının talep edilmesi belirli sürelerle sınırlanabilir. Mevzuatta öngörülen benzer itiraz ve dava açma süreleri aynı zamanda hukuk devletinin gereklerinden olan hukuki güvenlik ve hukuki istikrar ilkeleriyle doğrudan ilgili olup düzenlemelerle anılan ilkelerin gerçekleşmesi sağlanmaktadır. İtiraz konusu 125. madde genel zamanaşımı süresi öngörmektedir. Kendi alacağına karşı on yıl gibi uzun bir süre kayıtsız kalan kimsenin bu hakkının artık hukuki himayeden yoksun bırakılarak borçlunun oldukça uzak geçmişte kalan bir borçtan doğabilecek uyumsuzluklara karşı korunması ve sürekli dava ve icra tehdidi altında kalmasının önlenmesi amaçlanmaktadır.

28. Zamanaşımı, alacaklıyı hakkını aramak konusunda hareketsiz kalması nedeniyle alacağının tahsili için gerekli hukuki himayeden mahrum bırakmaktadır. Bu nedenle itiraz konusu 128. maddeyle söz konusu süre alacaklının alacağının tahsili amacıyla gerekli kanuni yollara başvurma imkânını elde ettiği tarihten itibaren başlatılmaktadır. Alacaklının hakkını hukukten korunur şekilde talep etmesi ancak alacağın muaccel olması ya da muacceliyetin bir ihbar şartına bağlı olduğu hâllerde muacceliyetin ihbar edilebilir hâle gelmesi ile mümkün olur.

29. Genel olarak sözleşmeden doğan alacaklar için zamanaşımı süresi alacağın hukukten himayesinin talep edilebilir olduğu tarihten başlatılmaktadır. Zira anılan tarih

alacaklının alacağına tahsili amacıyla gerekli hukuki süreç ve işlemleri başlatabileceği tarihtir. Ayrıca alacak müeccel olduğu sürece alacaklı alacağını talep edemez. Bu nedenle zamanaşımının alacağın talep edilemez olduğu bir tarihten başlatılması zamanaşımı kurumunun tanım ve amacına aykırı olur.

30. Zamanaşımı, def'i niteliğinde olup mahkemeler tarafından resen gözetilemez. Borçlu borcunu ifadan kaçınmak istiyorsa, süresi içinde zamanaşımı definde bulunmalı, böylece alacağın dava edilme niteliğini kaybettiğini ileri sürmelidir. Alacağın istenmesini güçleştiren veya imkânsız kılan sebepler bulunması hâlinde 818 sayılı mülga Kanun'un 132. maddesi uyarınca zamanaşımının duracağı yani işlemeyeceği düzenlenmiştir. Öte yandan anılan mülga Kanun'un 133. ve devamı maddelerinde bazı işlemlerin gerçekleşmesi hâlinde o zamana kadar işlemiş olan zamanaşımı süresinin ortadan kalkması ile yeniden baştan işlemeye başlaması durumu düzenlenmiştir. Böylece alacağın yasal yoldan arayan, çaba gösteren alacaklı korunmaktadır.

31. 506 sayılı Kanun'un mülga 26. maddesinde düzenlenen rücu alacağın yönünden zamanaşımı süresi SGK zararının oluştuğu gelirler açısından SGK'nın yetkili organı tarafından tahsisin onayı, diğer sosyal yardımlar yönünden ise harcama ve ödeme tarihinden başlamaktadır. Zira rücu alacaklısı konumundaki SGK'nın zararı ancak anılan tarihlerde oluşmaktadır.

32. SGK'nın iş kazası veya meslek hastalığından geç haberdar olması ya da erken haberdar olsa bile idari tahkikatın uzaması nedenleriyle rücu yetkisinin kullanılabilir hâle gelmesi iş kazası veya melek hastalığının gerçekleşmesinden çok uzun bir süre sonra söz konusu olabilmektedir. Bu da işverenin iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinin üzerinden oldukça uzun bir süre geçmesinden sonra SGK'nın rücu talebine maruz kalma riskini ortaya çıkarmaktadır.

33. Belirtilmelidir ki işverenin iş kazasının veya meslek hastalığının meydana geldiği tarihten çok uzun bir süre sonra SGK'nın rücu talebiyle karşılaşması tek başına mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerin ihlal edildiği anlamına gelmez. İş kazası ve meslek hastalığı söz konusu olduğunda devletin mağdurun maddi ve manevi varlığının korunmasını isteme hakkından kaynaklanan pozitif yükümlülüklerinin de bulunduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Ayrıca gelirlerinin büyük çoğunluğu primlerden oluşan SGK'nın aktüeryal dengesinin korunması da SGK'ya prim ödeyenlerin ve SGK'dan çeşitli mali yardımlar elde edecek olanların menfaatlerinin korunması bakımından önemlidir. Dolayısıyla kanun koyucunun işverenin mülkiyet hakkı ile mağdurların ve sosyal güvenlik sistemine katkı sunanlar ile sosyal güvenlik sisteminden yararlananların menfaatleri arasında denge kurması gerektiği ifade edilebilir.

34. Bu noktada iş kazasının veya meslek hastalığının bulunup bulunmadığı veya varsa mağdurların zararının miktarının tespit edilmesi sürecinin uzun sürmesi devletin idari ve yargısal başvuru yollarının makul bir süre içinde sonuçlandırma yükümlülüğü bakımından birtakım sorunlara yol açsa da mülkiyet hakkında ve Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerde mündemiç olan hukuk güvenliği ilkesini ihlal etmemektedir. Hukuk güvenliği işverenin hukukun öngörülemez risklere karşı korunmasını güvence altına almaktadır. SGK'nın hak sahiplerine ödediği tazminatı rücu edebileceğinin makul bir biçimde

anlaşılabilirliği durumlarda -tahkikat veya dava süreci ne kadar uzun sürerse sürsün- artık işveren yönünden öngörülemez bir durumun varlığından söz edilemez.

35. Öte yandan öngörülemezliğin işverenin kusurundan kaynaklandığı hâllerde bu durum işveren aleyhine değerlendirilebilir. Bu bağlamda SGK'nın rücu yetkisi işverenin kanuni yükümlülüklerinin ihlali sebebiyle geç kullanılabilir hâle gelmişse bu takdirde işverenin bunun sonuçlarına katlanması hakkaniyete aykırı olmaz. Mağdurların iş kazası veya meslek hastalığının gerçekleştiği tarihten çok uzun bir süre sonra SGK'ya müracaat etmesinin, buna bağlı olarak SGK'nın mağdurlara ödeyeceği tazminat için işverene geç rücu etmesinin işveren açısından öngörülemez bir duruma yol açtığı düşünülebilirse de işverenin Kanun'un mülga 27. ve 28. maddeleri uyarınca iş kazası veya meslek hastalığını bildirme yükümlülüğü altında bulunduğu altı çizilmelidir. Bir öngörülemezlik söz konusuysa bunda işverenin kanuni yükümlülüklerini ihlal etmesinin önemli bir etkisi vardır.

36. Dolayısıyla işyerinde iş kazası veya meslek hastalığı olmaması için işçiyi gözetme borcu ile anılan Kanun'un mülga 27. ve 28. maddelerinde özel olarak düzenlenen iş kazası veya meslek hastalığını bildirme yükümlülüğü bulunan, aynı zamanda iş kazası veya meslek hastalığının oluşmasında kusuru olması nedeniyle yapılan sosyal sigorta yardımları nedeniyle oluşan SGK zararından sorumlu olan ve iş kazası ya da meslek hastalığının veya sürekli iş göremezlik oranının tespiti davalarında kendisine husumet yöneltilmesi gereken işveren açısından zamanaşımının söz konusu tarihlerden başlatılmasının borçlu işveren aleyhine aşırı bir külfete yol açmadığının kabulü gerekir. Bu nedenle mülkiyet hakkı bağlamında tarafların çatışan menfaatlerinin dengelendiği anlaşıldığından kuralların mülkiyet hakkına aykırı bir yönünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

37. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 5. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

Kuralların Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 36. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

Mülga 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun;

A. 125. ve 128. maddelerinin 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun mülga 26. maddesi yönünden Anayasaya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE, Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 332. maddesine 29/6/1956 tarihli ve 6763 sayılı Kanun'un 41. maddesiyle eklenen ikinci fıkranın itiraz başvurusunda bulunan mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu fıkra ile ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

4/5/2023 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FIDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Esas Sayısı : 2020/90
Karar sayısı : 2023/88

KARŞI OY

1. 22/04/1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun; 125. Ve 128. maddelerinin 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun mülga 26. Maddesi yönünden Anayasaya aykırı bulunmayarak sayın çoğunluk tarafından reddine karar verilmiştir. Aşağıda belirttiğim gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

2. Dava konusu kurallar incelendiğinde Kanunun 125. Ve 128. Maddelerin 506 sayılı kanunun 26. Maddesi yönünden iptaline karar verilmesi gerekmektedir. İşçi geçirdiği iş kazası ve meslek hastalığı sebebiyle Sosyal Güvenlik Kurumuna zamanaşımı süresine tabii olmadan başvurabilmekte eğer şartları oluşmuş ise Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından şahsa gelir, iş göremezlik ödemesi ve tedavi masrafları ödenmektedir. Kurum bu ödemeyi 506 sayılı Kanun'un Mülga 26. Maddesi uyarınca işverene kusuru oranında rücu edebilmektedir. 506 sayılı Kanunda kurumun bu alacağı ile ilgili zamanaşımı süresi öngörülmediğinden genel hükümlere gidilmesi gerekmekte bu çerçevede de olayın gerçekleştiği tarihte yürürlükte bulunan Mülga 818 sayılı kanunun 125. Maddesinde belirtilen on yıllık zamanaşımı süresi ve bu sürenin alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren başlayacağını öngören 128. Maddesi de işlevsiz hale gelmektedir. Bu durumda inceleme 506 sayılı Kanun 26. Maddesi yönünden yapılmakta zamanaşımı süresi olayın meydana geldiği tarihten itibaren on yıl olarak değil de on yılı aşacak hatta süresi belli olmayan bir zamana sari hale gelebilecektir.

3. Anayasa'nın 2. Maddesinde belirtilen hukuk devleti ilkesi mahkememizin kararlarında da geçtiği üzere " eylem ve işlemler hukuka uygun insan haklarına saygılı, hak ve özgürlüklerin koruyup güçlendiren her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimi açık olan devlettir.

4. Mevcut düzenlemeler ile kişilerin hukuki güvenliğini sağlamadığı açıktır. 506 sayılı kanunun 26. Maddesi yönünden olayın meydana geldiği tarih hiç dikkate alınmadan ödemenin yapılmasına ilişkin işlevin onay tarihinden itibaren alacağın muaccel hale geleceğinin kabul edilmesi kişilerin hukuki güvenliğini ihlal etmektedir. Kural Anayasa'nın 2. Maddesi uyarınca iptali gerektiği gerekçesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye
Selahaddin MENTEŞ